

ALICE MUNRO:

Szeret, nem szeret...

**Csend, vétkek,
szenvedély**

Méltánytalan, hogy a kanadai Alice Munro prózája a magyar olvasóközönség előtt mindeddig ismeretlennek számított. Az idősödő, nemzetközileg elismert szerzőtől 74 éves korában jelenik meg először magyarul egy kötet, *Szeret, nem szeret...* cím alatt. Mintha Munro amolyan Jean Rhys-féle, későn felfedezett, hosszú élete során parentált személyiség lenne. Pedig egyáltalán nem az. Már 1968-as indulása is mérőföldkő: első könyvével elnyerte a legrangosabb kanadai irodalmi díjat (Governor General's Award), amit később még két könyve érdemelt ki. Szerepelt könyve a Booker-díj legjobbjai között, írásai elhódították a W. H. Smith irodalmi díjat, a kanadai könyvkritikusok díját és a Giller-díjat.

Míndezeket az elismeréseket úgy érdemelte ki, hogy soha nem írt regényt, egész pályája során megmaradt a rövidpróza mellett, de abban Csehovhoz, Katherine Mansfieldhez hasonlították. Egyetlen kötete akad, amely megközelíti a regény műfaját, a *Szeret, nem szeret...*, ma-

gyar fülszövege akként is hirdeti, de az angolszász szakirodalom ezt is inkább novella-füzérnek tekinti, mint regénynek.

A *Szeret, nem szeret...* tehát az első könyv magyarul a szerzőtől, egy érett, bölcs asszony letisztult, kikristályosodott prózavilága. Érett és bölcs, bár az elbeszélői nézőpont soha nem veszi fel egy idős asszony szerepét. Alice Munro fiatal kora óta változatlan stílust követve ír. Szokás ezt az írásmódot fotó-realizmusnak vagy amerikai vonatkozásban K-Mart realizmusnak nevezni (a K-Mart áruház tucattermékeinek, hétköznapi

vásárlóközönségének szimbólumaként), amely stílust például Bobby Ann Mason képviseli (ezért is zavaró, hogy Borbás Mária a K-Mart kanadai megfelelőjét, az Alice Munro által lépten-nyomon hivatkozott Canadian Tire áruházat tükörfordítással következetesen kanadai autóguminak fordítja). Alice Munro tehát a maga számára felfedezett és kijelölt fotó-realista stílustól nem szakad el, de pályája végére olyan precizításra és mesteri helyszínelésre tesz szert, amely a műfajon belül egyedülálló művészetté emeli rövidpróza műveit.

Az átlagban negyven oldal terjedelmű elbeszélések mindegyike teljes világképet fest: olyan sorsfordító események sorozatát mondja el (jól-

lehet kerülve a drámai eseménysor kiélezettségét), melyek témájukat tekintve egy-egy külön regény tárgyaként is szolgálhatnak. Írásai sűrűek, mondanivalóval, bölcseséggel telítettek és gazdagok: ilyen fajsúlyú elbeszélésekből nehéz többet olvasni egy este. Gazdagsága, sürítettége miatt az ember kénytelen félretenni, morzsolni magában a történet szárait, emésztetni a felvetett problémát, hátradőlni, ejtőzni.

Az elbeszélések felépítése soha nem lineáris. Mindegyikük apró mozaikokból építkezik, néha féoldalnyi, néha pár oldal terjedelmű jelenetekből. Ezek a jelenetek önállóak, de a történet szárait göngyölvítve a végére egészszerű állnak össze.

A helyszínelés bravúrja mellett Alice Munro mestere a személyiség mélyrétegeibe hatoló jellemábrázolásnak is. Néhány szóban a személyiség olyan jegyeit képes megragadni, melyektől az ábrázolt személy egyszerűen élővé és láthatóvá válik az olvasó számára. Az emberi kapcsolatokat a szereplők egymással folytatott verbális és testi kommunikációját kísérő apró rezdülésekre figyelmet irányító megjegyzésekkel teszi érzékelhetővé, ilyen kommentárok által a jelenet szereplőjének kijelentése, mozdulata átértelmeződik és egyszerűsre mind a helyére kerül. Alice

Munro kivételes adottsága ez, ritka tehetség. Az elbeszélések szomorúsága, a halál és a szakítás állandóan visszatérő motívuma, az idő kidörzsölte konyhai linóleum valósága (Neil Besner megfogalmazása) azonban soha nem ad okot a csüggedésre.

A Park Könyvkiadó – talán a *Szeret, nem szeret...* valós vagy vélt piaci sikere nyomán – idén tavasszal egy újabb Alice Munro-kötetet jelentetett meg, az eredetileg 2004-

ben megjelent *Rumaway* című gyűjteményt, *Csend, vétkek, szenvedély* cím alatt. A címadás is, a kötet emlékkönyvszerű tervezése is lányregényt ígér. Jóllehet Munro pályája korábbi szakaszában valóban sokat foglalkozott a felnövekvő bakfis érzelmi és testi önfelfedezésével, legutóbbi

könyve ugyanúgy, mint a *Szeret, nem szeret...*, egy idős asszony bölcs, visszatekintő érzelmi világát ábrázolja. Mesterházi Mónika fordítása sokkal sikerültebb munka, mint Borbás Máriaé: Munro kiérlelt prózája általa magyarul is szépen hangzik. Csak remélni lehet, hogy a két kötetnek lesz folytatása, hogy egyszerű napvilágot lát a *Lives of Girls and Women* és a *Moons of Jupiter* is. De addig is örülünk, hogy immár magyarul is olvashatók Alice Munro elbeszélései, és a földhöz tapadt valóság képeiben vegyük észre a végső

kicsengést: a házastársi és barátok közti, a kilengések ellenére is mindig hiteles és megmaradó szeretet és hűség gyönyörű testamentumát.

TÁRNOK ÁTTILA

(*Szeret, nem szeret...*, fordította Borbás

Mária, Park Kiadó, Budapest,

2006, 358 oldal, 3000 Ft

Csend, vétkek, szenvedély, fordította

Mesterházi Mónika, Park Kiadó,

Budapest, 2007, 360 oldal, 3000 Ft)

IVAN KULEKOV:

Harmadik személyben

A Napkút Kiadó gondozásában megjelenő köteteket mustrálva hamar kiderül, a kiadó számára prioritással bír (szerencsére akad még néhány ilyen műhely), hogy hazánkban kevésbé ismert, ám nemzetközileg és hazájukban jelentőséggel bíró szerzők munkáit mutassa be Magyarországon. Jóféle partizánkodás ez a közép-szerű olvasási trendekkel és a piaci alapokon nyugvó irodalmi közvetítéssel szemben, s ez több szempontból is szimpatikus lehet. Nemcsak azért, mert új, a magyar olvasók széles körében gyakorta szinte teljesen ismeretlen szerzők munkáit tesz hozzáférhetővé itthon, de azért

is, mert ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy újra felfedezhessük a világirodalom fősodrán kívül eső, mégis figyelemreméltó alkotásokat, a nálunk már tűnőben lévő életszemléletet, s az ettől elválaszthatatlan humort is.

Ivan Kulekov bolgár szerző *Harmadik személyben* címmel megjelent válogatáskötete igazolni látszik előbbi állításaimat, hiszen a bolgár fenygyerek, sokévnnyi rádiózással, másfél évtizednyi televíziózással, számos fotókiállítással, filmmel és színházi darabok bemutatásával a háta mögött valóban eleven példája az említett sokoldalúságnak. Olyannyira, hogy heccből Bulgáriában még államfőjelöltként is a nyilvánosság elé lépett, s kétségtelen, hogy alkotói munkásságában sem éri be kevesebbel.

Mint már említettem, a *Harmadik személyben* válogatáskötet, de ez nemcsak időben történő utazás, hanem a könyvben található művek műfaját tekintve is. Tárcanovellák, (ál)levelek, karcolatok és versek, fotók, fotómontázsok, karikatúrák kavargó, változatos sokaságával találkozhat az olvasó. Ez a válogatás pedig jó megoldásnak bizonyul arra, hogy bemutassa a szerzőt, s hogy meggyőzzön arról az egyedi humorról, érzékenységről, ami Ivan Kulekovot jellemzi.

A válogatott műveket olvasva úgy tűnik, a bolgár alkotó környeze-

